

MADDE 9.2 BİLDİRİMİ

İşıkırık Dava Grubu/Türkiye (no. 41226/09)

Davalarına İlişkin Olarak

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ DERNEĞİ (İFÖD)

Tarafından Sunulmuştur

18 Ocak 2022

İFÖD, İfade özgürlüğünü savunan ve destekleyen bağımsız bir sivil toplum kuruluşudur

DGI İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü Genel Müdürlüğü

AİHM Kararlarının İnfazı Dairesi

F-67075 Strazburg Cedex

FRANSA

18.01.2022

İfade Özgürlüğü Derneği'nin ("İFÖD") Işıkrık v. Türkiye Dava Grubu (no. 41226/09) ile İlgili Madde 9.2 Bildirimidir.

1. Bu bildirim, kâr amacı gütmeyen bir sivil toplum kuruluşu olan ve Türkiye'de düşünce ve ifade özgürlüğünü korumayı ve geliştirmeyi hedefleyen **İfade Özgürlüğü Derneği ("İFÖD")** tarafından hazırlanmıştır. İFÖD, düzenli bir şekilde **Işıkrık dava grubu** ile ilgili olarak Türk makamlarının yasal değişiklikler (Türk Ceza Kanunu'nun 220/6 ve 220/7 maddeleri) ve yargısal uygulamalar bakımından hukuki çerçevenin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin toplanma ve örgütlenme özgürlüklerine ilişkin içtihadı ile tamamen uyumlu hale getirilmesi yönündeki genel önlemleri ısrarla tam ve etkili bir şekilde uygulamaması konusunda Bakanlar Komitesine güncel bilgiler sunmaktadır. Bu kapsamda, İFÖD, daha önce Bakanlar Komitesi'ne iki Rule 9.2 bildirimini yapmıştır.¹
2. Bu bildirim amacı, Bakanlar Komitesi'ni, Anayasa Mahkemesi'nin *Hamit Yakut* pilot kararı (no. 2014/6548, 10.06.2021) ve bu kararı takiben Türk yetkililerin Türk Ceza Kanunu'nun 220 § 6 ve 220 § 7 maddelerinde değişiklik yapmamasından kaynaklanan ve bununla bağlantılı olarak meydana gelen problemler hakkında bilgilendirmektir.

Arka Plan Bilgisi

3. *Işıkrık* dava grubu, başvuruçuların barışçıl toplantı özgürlüğü ve/veya ifade özgürlüğü haklarının ihlal edilmesi ile ilgilidir. Bu kararlarda, AİHM ("**Mahkeme**"), Türk Ceza Kanunu'nun ("**TCK**") 220/6 ve 220/7. maddelerinin Türk yerel mahkemeleri tarafından geniş yorumlanması nedeniyle öngörülemez olduğunu belirtmiş ve müdahalenin kanunla öngörülmediğine karar vermiştir. *Işıkrık* dava grubu ceza hükümlerinin geniş ve öngörülemez bir şekilde yorumlanması ve uygulanması sebebiyle toplantı ve ifade özgürlüğü haklarının tam ve etkili bir şekilde kullanılamamasından kaynaklanan yapısal problemler ile ilgilidir. Bu kararların ortak özelliği, kamu otoritelerinin barışçıl toplantılara ve eleştirel ifadelere belli derecede hoşgörü gösterme yükümlülüklerini yerine getirmemesidir.

İFÖD'ün Ocak 2020 tarihli Madde 9.2 Bildirimi²

4. İFÖD 21.01.2020 tarihinde Türk yetkililerin *Işıkrık* dava grubu ile ilgili genel önlemleri tam ve etkili bir şekilde yerine getirmediği yönündeki değerlendirmesi ile Madde 9.2 bildirimini yapmıştır. İFÖD, ilgili hükümlerin öngörülemez niteliği de dahil olmak üzere içerik ve uygulamadan kaynaklanan yapısal problemlerin devam ettiği sonucuna ulaşmıştır. İFÖD,

¹ İfade Özgürlüğü Derneği'nin *Işıkrık v. Türkiye Dava Grubu* (no. 41226/09) ile ilgili yapmış olduğu Madde 9.2 Bildirimleri için bkz. DH-DD(2020)81 ve DH-DD(2021)494-rev.

² Bkz. https://ifade.org.tr/reports/rule9/IFOD_Rule9_Isikirik_Group_Submission.pdf.

ayrıca, *Işıksırık* dava grubundaki kararların tam ve etkili bir şekilde yerine getirilmesine elverişli ve Sözleşme'nin 10. ve 11. Maddeleri bakımından koruma sağlayacak uygun bir yasal çerçevenin oluşturulması bakımından hiçbir gelişme kaydedilemediğini vurgulamıştır. İFÖD, hükümet tarafından dikkat çekilen yakın tarihli mevzuat değişikliklerinin Bakanlar Komitesi'nin gerekli gördüğü öngörülebilirlik ve demokratik toplumda gereklilik standartları bakımından AİHM içtihadı ile tam uyum sağlayacak düzeyde olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Aksine, İFÖD, değiştirilen hükümlerin daha öngörülemez, fazlasıyla keyfi ve seçici bir hal aldığı ileri sürmüştür.

Bakanlar Komitesi'nin 3-5 Mart 2020 (DH) Tarihli Toplantısı – Sonuçlar

5. Komite, 2013 yılında yapılan mevzuat değişikliklerinin farkında olduğunu belirtmiş, bu değişikliklerin AİHM tarafından belirtilen ve TCK'nın 220. maddesinin 6. ve 7. fıkralarından kaynaklanan **temel problemlere çözüm sağlamadığına** dikkat çekmiş, bu sebeple hükümeti daha kapsamlı hukuki çözümler bulmaya ve Komite'ye **31.12.2020 tarihinden önce** bilgi vermeye davet etmiştir. Komite ayrıca hükümete, "*TCK'nın 220. maddesinin 6 ve 7. fıkraları kapsamında geçtiğimiz beş yıllık süre içerisinde kaç kişinin yargılandığı ve hüküm giydiği ve bu kişilerin eylemlerine dair bilgi verme*" çağrısında bulunmuştur.

Türk Yetkililerin Nisan 2021 Tarihli Eylem Planı

6. Türkiye Hükümeti, 31.03.2021 tarihinde *Işıksırık* dava grubu ile ilgili bir Eylem Planı sunmuştur.³ Hükümet, bildiriminde, bireysel önlemlere dair güncel gelişmeleri açıklamış ve 15.01.2020 tarihinde Komite'nin dikkatine sunulan mevzuat değişikliklerini tekrar etmiştir.⁴ Hükümet, Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi'nin emsal kararlarına yer vererek, mevzuatta gerçekleştirilen değişiklikler ile benzer durumlarda TCK'nın 220/6. maddesinden kaynaklanan ihlallerin önlendiğini iddia etmiştir. Hükümet ayrıca eğitimler, farkındalık artırıcı çalışmalar ve 2019 tarihli Yargı Reformu Stratejisi ile birlikte 02.03.2021 tarihli yeni İnsan Hakları Eylem Planı'nda belirtilen ilkelerin gerçekleştirilmesi ile gelişme kaydedileceğini ileri sürmüştür.
7. Hükümet, ayrıca, Komiteye, Eylem Planı'nın sunulduğu tarihte derdest olan Anayasa Mahkemesi'nin *Hamit Yakut* başvurusu (no. 2014/6548) ile ilgili bilgi vermiştir. Hükümet, söz konusu başvuru kapsamında Anayasa Mahkemesi'nin pilot karar vereceğini ve TCK'nın 220. maddesinin 6. ve 7. fıkralarından kaynaklanan yapısal bir problemin bulunup bulunmadığını hükme bağlayacağını belirtmiştir.

İFÖD'ün Mayıs 2021 tarihli Madde 9.2 Bildirimi⁵

8. Hükümetin Eylem Planı'nı takiben, İFÖD 03.05.2021 tarihinde ikinci Madde 9.2 bildirimini yapmıştır. İFÖD, bildiriminde *Işıksırık* dava grubu kapsamında gözlemlenen **karmaşık ve yapısal problemlerin** devam ettiğini iddia etmiştir. İFÖD ayrıca yargısal uygulamaların AİHM tarafından belirlenen standartlara uygun olmadığını belirtmiştir. Bu bakımdan, İFÖD, AİHM'in Anayasa Mahkemesi'nin kararlarındaki gerekçesini inceleme imkânı olduğu çok

³ Bkz. DH-DD(2021)360.

⁴ Bkz. DH-DD(2020)38.

⁵ Bkz. https://ifade.org.tr/reports/rule9/IFOD_Rule9_Isirik_Group_Submission_2.pdf.

sayıda örnek sunmuştur.⁶ Söz konusu bütün örnek kararlarda, AİHM’in *Işıkırık* ve ilgili diğer kararlarına rağmen, Anayasa Mahkemesi, müdahalenin kanun ile öngörülüp öngörülmediğine dair hiçbir inceleme yapmamıştır. Sonuç olarak, AİHM, istisnasız olarak Sözleşme’nin 10. Maddesinin ihlal edildiğine ve bununla beraber, TCK’nın 220. maddesinin 6. ve 7. fıkralarının Sözleşme standartlarına uygun olmadığına hükmetmiştir.

9. İFÖD ayrıca Hükümet’in Komite tarafından talep edilen “*TCK’nın 220/6 ve 7. maddeleri kapsamında geçtiğimiz beş yıllık süre içerisinde kaç kişinin yargılandığına ve hüküm giydiğine dair istatistiki verileri ve bu kişilerin eylemlerine dair istatistiki bilgileri*” sağlamadığına dikkat çekmiştir. Sonuç olarak, İFÖD, *Işıkırık* dava grubu kapsamında belirtilen temel problemlerden hiçbirinin çözülmediği sonucuna ulaşmıştır.

Bakanlar Komitesi’nin 7-9 Haziran 2021 (DH) Tarihli Toplantısı – Sonuçlar

10. Komite, mevzuat değişikliklerinin “*AİHM tarafından tespit edildiği üzere Türk Ceza Kanunu’nun 220. maddesinin 6. ve 7. fıkralarından kaynaklanan yapısal problemlere*” çözüm sağlamadığını tekrar belirtmiş ve yetkilileri daha geniş kapsamlı yasal bir çözüm üzerine değerlendirme yapmaya davet etmiştir. Bununla beraber, Komite, yetkililere “*TCK’nın 220/6 ve 7. maddeleri kapsamında geçtiğimiz beş yıllık süre içerisinde kaç kişinin yargılandığına ve hüküm giydiğine dair istatistiki verileri ve bu kişilerin eylemlerine dair istatistiki bilgileri sağlama veya bu bilgilerin neden erişilebilir olmadığına dair açıklama yapma*” çağrısı yapmıştır.
11. Komite ayrıca hükümeti, Anayasa Mahkemesi’nin Hamit Yakut pilot kararına (no. 2014/6548) ve Anayasa Mahkemesi’nin TCK’nın 220. maddesinin 6. ve 7. fıkralarının uygulaması ilgili olarak derdest başvurular yönünden AİHM ile benzer bir yaklaşım benimseyip benimsemediğine dair bilgi paylaşımı yapmaya davet etmiştir.

Türk Yetkililerin Ocak 2022 Tarihli Eylem Planı

12. Hükümet, 03.01.2022 tarihinde Komite’nin 1428. Toplantısına yönelik olarak yeni bir Eylem Planı sunmuştur.⁷ Hükümet, Eylem Planı’nda TCK’nın 220. maddesinin 6. ve 7. fıkralarında “*ayrı ve bağımsız*” bir suç tipinin düzenlendiğini ve söz konusu hükümler arasındaki ayrımın yüksek mahkemelerin yerleşik kriterleri doğrultusunda belirlendiğini ileri sürmüştür. Hükümet, mevzuat değişiklikleri ile ilgili önceki argümanlarını ve Komite’nin 1406. Toplantısı’nda görüşülmüş olan reform stratejisi ile birlikte eğitim faaliyetlerini tekrar etmiştir.
13. Bununla beraber, Hükümet, genel olarak TCK’nın 220. maddesinin uygulaması ile ilgili istatistiki verileri paylaşmıştır. Söz konusu istatistikler, 2016-2020 yılları arasındaki ayrı ayrı olmak üzere soruşturma ve kovuşturma aşamalarında verilen kararları göstermektedir. Hükümet, ayrıca ifade özgürlüğünü destekleyecek şekilde üst düzey siyasi mesajlar verildiğini iddia etmiştir. Bu kapsamda, hükümet Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın 02.03.2021 tarihli ve Adalet Bakanı Abdülhamit Gül’ün 12.09.2021 tarihli açıklamalarına atıfta

⁶ *Sabuncu ve Diğerleri v. Türkiye*, no. 23199/17, 10.11.2020; *Şık v. Türkiye (No. 2)*, no. 36493/17, 24.11.2020; *Atilla Taş v. Türkiye*, no. 72/17, 19.01. 2021; *Ahmet Hüsrev Altan v. Türkiye*, no. 13252/17, 13.04.2021; *Murat Aksoy v. Türkiye*, no. 80/17, 13.04.2021.

⁷ Bkz. DH-DD(2022)34.

bulunmuştur. Ayrıca, hükümet, Komiteye Anayasa Mahkemesi'nin Hamit Yakut pilot kararı hakkında bilgi vermiş ve Adalet Bakanlığı'na bağlı Ceza Hukuku Bilim Komisyonu'nun Anayasa Mahkemesi'nin tespitleri üzerine çalıştığını beyan etmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin Hamit Yakut Pilot Kararı (no. 2014/6548, 10.06.2021)

14. Hamit Yakut, sol eğilimli Kürt hareketine yakın bir parti olan ve 2014 yılında dağılan Barış ve Demokrasi Partisi ('BDP') mensubudur. 12.06.2011 tarihli seçimlerde Yüksek Seçim Kurulu BDP tarafından desteklenen yedi bağımsız adayın adaylığını iptal etmiştir. Partinin temsilcileri Diyarbakır'da bir basın açıklaması yapma kararı almıştır. 20.04.2011 tarihinde basın açıklamasını takiben, BDP'yi destekleyen kişiler Yüksek Seçim Kurulu'nun kararını protesto etmiştir. Polis, protestolara müdahale etmiş ve aralarında Hamit Yakut'un da bulunduğu üç kişi TCK'nın 220. Maddesinin 6. Fıkrasında düzenlenen örgüt üyesi olmamakla beraber terör örgütü adına suç işlemek, hukuka aykırı bir şekilde gerçekleşen gösterilere katılmak ve polisin ihtarına rağmen dağılmamakla suçlanmıştır.
15. 13.12.2012 tarihinde, Diyarbakır 6th Ağır Ceza Mahkemesi, Hamit Yakut'u TCK'nın 220. maddesinin 6. fıkrası uyarınca 3 yıl 9 ay hapis cezasına çarptırmıştır. Hamit Yakut ayrıca hukuka aykırı bir şekilde gerçekleştirilen gösterilere katıldığı gerekçesi ile 6 ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Her ne kadar Hamit Yakut bu karara itiraz etmiş ise de Yargıtay 9. Ceza Dairesi mahkûmiyet kararını onamıştır. Hamit Yakut, 06.05.2014 tarihinde Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yapmıştır. Anayasa Mahkemesi başvuru yapıldıktan yaklaşık yedi yıl sonra 10.06.2021 tarihinde kararını açıklamıştır.
16. Anayasa Mahkemesi, Hamit Yakut kararında TCK'nın 220. maddesinin 6. fıkrasının lafzı itibariyle kamu makamlarının keyfi müdahalelerine karşı yeterli güvence sağlamadığını ve dolayısıyla bu durumun öngörülemez mahkûmiyet kararlarına yol açtığını tespit etmiştir.⁸ Anayasa Mahkemesi, yerel mahkemelerin TCK'nın 220. Maddesinin 6. Fıkrasındaki "örgüt adına" suç işlemek kavramını geniş yorumladığını belirtmiştir.⁹ Anayasa Mahkemesi, TCK'nın 220. maddesinin 6. fıkrasının amaç, kapsam ve içerik itibariyle hukuken belirli kabul edilemeyeceği ve ilgili hükmün kanunilik şartını sağlamadığı sonucuna ulaşmıştır.¹⁰
17. Bununla beraber, Anayasa Mahkemesi benzer sorunların önlenmesi ve TCK'nın 220. maddesinin 6. fıkrasından kaynaklanan yapısal problemlerin önlenmesi amacıyla **pilot karar usulünü** işletmiştir.¹¹ 220. maddenin 6. fıkrası ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi derdest olan ve pilot kararın resmî gazetede yayınlanmasını takiben yapılan başvuruları **bir yıl süre ile** incelemeye ara vermiştir.¹² Söz konusu bir yıllık süre kararın 03.08.2021 tarihinde Resmî Gazetede yayınlanması ile başlamıştır. Bununla beraber, Anayasa Mahkemesi **mevzuat değişikliğine ihtiyaç bulunduğunu** belirtmiş ve kararı meclise göndermiştir.¹³ Ancak hem Anayasa hem Anayasa Mahkemesi Hakkında Kanun bakımından Meclis'in Anayasa Mahkemesi'nin bu talebine uyma yükümlülüğü bulunmamaktadır.

⁸ Bkz. *Hamit Yakut*, no. 2014/6548, 10.06.2021, §108.

⁹ *Ibid*, § 131.

¹⁰ *Ibid*, § 116.

¹¹ *Ibid*, § 128.

¹² *Ibid* § 134.

¹³ *Ibid*, § 132.

18. Uygulamada, Anayasa Mahkemesi'nin pilot kararı ceza mahkemelerinin TCK'nın 220. maddesinin 6. fıkrası ile ilgili olarak görülen yargılamalar kapsamında mahkûmiyet kararı vermesine engel olmamaktadır.

İFÖD'ün Pilot Karar ile İlgili Gözlemleri

19. Yukarıda bahsedilen pilot kararda, Anayasa Mahkemesi TCK'nın 220. maddesinin 6. fıkrasından kaynaklanan yapısal problemi incelemiştir.

20. İFÖD, Komite'nin dikkatini 03.08.2021 tarihinde *Hamit Yakut* kararının Resmî Gazetede yayınlanmasını takiben meydana gelen yasama ve yargı süreçlerindeki uygulamalara çekmek ister. Her ne kadar, Anayasa Mahkemesi mevzuat değişikliğine ihtiyaç bulunduğunu belirterek kararı Meclis'e göndermiş ise de çoğunluğu elinde bulunduran iki partiye (AKP ve MHP) mensup milletvekilleri TCK'nın 220. maddesinin 6. fıkrasının değiştirilmesi için herhangi bir kanun teklifi sunmamıştır. Konu ile ilgili olarak yapılan tek kanun teklifi Anayasa Mahkemesi'nin pilot kararından önce 17.02.2021 tarihinde Kürt hareketine yakınlığı ile bilinen Halkların Demokratik Partisi'nin milletvekili Ömer Faruk Gergerlioğlu tarafından yapılmıştır.¹⁴ Söz konusu kanun teklifi halen Meclis Adalet Komisyonu önünde beklemektedir. Bununla beraber, Türkiye'de 09.07.2018 tarihinde yürürlüğe giren yeni yürütme sisteminden beri muhalefet partileri tarafından yapılan hiçbir kanun teklifi Kabul edilmemiştir.¹⁵ Buna karşılık, yakın tarihli Eylem Planı'nda, Türk yetkililer Adalet Bakanlığı'na bağlı Ceza Hukuku Bilim Komisyonu'nun Anayasa Mahkemesi'nin tespitleri dikkate alınarak TCK'nın 220. Maddesinin 6. Fıkrası üzerine çalıştığını belirtmiştir. İFÖD, yürütmenin kanun teklifi sunma yetkisinin 2017 yılında Anayasa değişikliği ile kaldırılması sebebiyle Adalet Bakanlığı'nın kanun teklifi hazırlama veya kanun teklifi sunma şeklinde bir yetkisi bulunmadığına dikkat çeker. Dolayısıyla, TCK'nın 220. maddesinin 6. fıkrasının Avrupa standartlarına veya Komite tarafından belirtilen ilkelere uygun hale getirilmesi noktasında hiçbir somut adım atılmamıştır.

21. İFÖD, pilot kararın TCK'nın 220. maddesinin 6. fıkrasının uygulamasından kaynaklanan problemleri çözmektense **yeni problemlere sebep olduğu görüşündedir**. İlk olarak, Anayasa Mahkemesi'nin TCK'nın 220. maddesinin 6. fıkrası ile bağlantı olarak önüne gelen başvuruları incelemeyeceği yönündeki kararının dayanağı mahkeme İç Tüzüğü'nün 75. maddesidir.¹⁶ Bu durumda, Anayasa ile güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkı ve etkili başvuru hakkı (kanunilik ilkesine aykırı olarak) Anayasa Mahkemesi İç Tüzüğü ile sınırlandırılmıştır. İkinci olarak, pilot karar, cezaların infazını önleyecek herhangi bir önlem alınmadan Anayasa Mahkemesi nezdinde derdest bulunan başvuruların incelenememesini bir yıl süreyle durdurmuştur. Bu nedenle, Anayasa Mahkemesi'nin derdest başvuruları incelemeye ara vermesi başvurucuların haklarına yönelik ihlali daha da ağırlaştırmıştır, zira, Anayasa Mahkemesi tarafından mahkûmiyet kararlarına dayanak oluşturan hükmün öngörülemez olduğuna yönelik olarak yapılan tespiti rağmen cezalar infaz edilmeye devam edilecektir. Sonuç olarak, Anayasa Mahkemesi'nin kararında gerekli önlemleri almamış

¹⁴ Bkz. Terörle Mücadele Kanunu ile Türk Ceza Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi, 2/3388, 12.02.2021, <https://www.tbmm.gov.tr/Yasama/KanunTeklifi/288393>

¹⁵ Bkz. <https://www.dw.com/tr/tbmmnin-yasama-karnesi-nas%C4%B1/a-58295664>

¹⁶ Bkz. <https://www.anayasa.gov.tr/en/legislation/internal-regulations-of-the-court/>

olması sebebiyle birçok kişi özgürlüğünden mahrum bırakılmış ve gereksiz bir şekilde hapsedilmiştir.

22. Bununla beraber, pilot karar Meclis'in karara uyararak ilgili hükmü değiştirmesi halinde mevcut başvurularının akıbeti bakımından bir çözüm üretmemiştir. TCK'nın 220. maddesinin 6. fıkrası kaldırılmadığı sürece değiştirilen kanun hükmünün yeni hali geriye dönük olarak uygulanamaz. Dolayısıyla, Anayasa Mahkemesi önündeki derdest başvuruların kesin hüküm olması itibariyle yeniden yargılama mümkün olsa da bu başvurular mevcut durumdan olumlu etkilenmeyecektir. Bu sebeple, derdest başvuruların incelenmesinin ertelenmesi yönünde verilen karar belirsiz ve yapısı gereği problemlidir.
23. Sonuç olarak, Anayasa Mahkemesi'nin bir bireysel başvuru kapsamında Anayasa'ya aykırı bulunduğu bir kanun hükmünün nasıl hukuka uygun hale getirileceği Türk hukukunda düzenlenmemektedir. Bu kapsamda, Anayasa Mahkemesi'nin kanundan kaynaklanan yapısal bir problemin bulunduğu yönünde verilen bir pilot kararın Meclis'e gönderilmesi halinde Anayasa'ya aykırılığın giderilmesi için kanun teklifinin nasıl hazırlanacağı ve kim tarafından sunulacağı belirsizdir. Dolayısıyla, Meclis'in bir yıl içerisinde TCK'nın 220. maddesinin 6. fıkrasında değişiklik öngörmesi beklenmemektedir.¹⁷ Bu sebeple, başvuru sahiplerinin iç hukuk yollarını tüketerek AİHM'e başvurması uzun yıllar alacaktır.
24. Dolayısıyla, TCK'nın 220. maddesinin 6. fıkrası kapsamında almış oldukları cezaları infaz edilen mahkumların başvuruları Anayasa Mahkemesi tarafından incelenen kadar en az bir yıl daha infaza devam edilecektir. İFÖD bu uygulamanın açıkça mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği görüşündedir.
25. Açıklanan sebeplerle, Anayasa Mahkemesi'nin pilot kararı temel hak ve özgürlüklere yönelik olarak gerçekleştirilen hukuka aykırı ve keyfi müdahalelere karşı çözüm üretmemiştir ve yasal çerçeve bakımından hiçbir gelişim kaydedilememiştir. Bununla kalmaksızın, mağdurların Strasburg Mahkemesi'ne başvurması ile birlikte cezaevinde tutulan mağdurların muhtemel salıverilmeleri bir yıl daha ertelenmiştir. Benzer şekilde, herhangi bir mevzuat değişikliği öngörülmemesi itibariyle yerel mahkemeler mahkûmiyet kararı vermeye ve Anayasa Mahkemesi'nin *Hamit Yakut* pilot kararını göz ardı etmeye devam etmektedir.
26. Ayrıca, Anayasa Mahkemesi, AİHM'in TCK'nın 220. maddesinin 7. fıkrası ile ilgili verdiği kararlara uygun hareket etmemektedir. AİHM, *Bakır ve diğerleri* (no. 46713/10, kesinleşme tarihi 03.12.2018), *İmret v. Türkiye* (No. 2) (no. 57316/10, kesinleşme tarihi 03.12.2018) ve diğer bazı kararlarında TCK'nın 220. maddesinin 7. fıkrası ve 314. maddesinin 3. fıkrasıyla bağlantılı olarak 314. maddesinin 2. fıkrası uyarınca verilen mahkûmiyet kararlarından kaynaklanan müdahalelerin demokratik toplumlarda gerekli olmadığını belirtmiş ve bu sebeple Sözleşme'nin 11. Maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir. AİHM, TCK'nın 220.

¹⁷ Meclis'in Anayasa Mahkemesi tarafından verilen kararları dikkate almadığını gösterir çeşitli emsaller bulunmaktadır. Örneğin, *Süleyman Başmeydan* (no. 2015/6164, 20.06.2019) başvurusunda, Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildiğinde müsadere kararının icra edilip edilemeyeceği noktasında hukuki bir boşluk bulunduğunu belirtmiş ve 2019 yılında kararının bir örneğini Meclis'e göndermiştir. Ancak, Meclis, yaklaşık iki buçuk yıldır söz konusu yasal boşluğu doldurmak üzere harekete geçmemiştir.

maddesinin 7. fıkrasının yerel mahkemeler tarafından uygulanmasını öngörülemez bulmuş ve söz konusu hükmün kanunilik şartını sağlamadığını belirtmiştir.

27. Buna karşılık, Anayasa Mahkemesi incelediği bireysel başvurular kapsamında uzun süre TCK'nın 220. maddesinin 7. fıkrasının kanunilik şartını sağlayıp sağlamadığını değerlendirmemiştir. Örneğin, *Önder Çelik ve diğerleri* başvurusunda¹⁸, gazeteci olan başvurucular Cumhuriyet gazetesinin yayın politikasını değiştirmeleri gerekçesiyle terör örgütüne yardım ettikleri şüphesiyle haklarında verilen tutukluluk kararına itiraz etmiş ve özgürlük hakları ile birlikte ifade özgürlüğü haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir. Ancak, Anayasa Mahkemesi TCK'nın 220. maddesinin 7. fıkrasını öngörülebilirlik yönünden incelememiştir.
28. Yakın tarihli, *Hanifi Yaliçli* kararında¹⁹, Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, TCK'nın 220. maddesinin 7. fıkrası bakımından öngörülebilirlik değerlendirmesi yapmış ve söz konusu hükmün kanunilik kriterini karşıladığını belirtmiştir. Dolayısıyla, Anayasa Mahkemesi bilinçli bir şekilde AİHM'in TCK'nın 220. maddesinin 7. fıkrası hakkındaki tespitlerini göz ardı etmiştir. İFÖD, Anayasa Mahkemesi tarafından TCK'nın 220. maddesinin 7. fıkrası bakımından AİHM içtihadına uyulmamasının son derece kaygı verici olduğu görüşündedir.

İFÖD'ün Yargı Uygulamaları ve İstatistikler Hakkındaki Yorumu

29. Anayasa Mahkemesi'nin pilot kararını takiben, İFÖD, diğer suçlamaların yanı sıra sanıkların TCK'nın 220. maddesinin 6. fıkrası uyarınca terör örgütü adına suç işlemek ve 7. fıkra uyarınca bilerek ve isteyerek örgüte yardım ve yataklık etmek suçlaması ile yapılan yargılamalar kapsamında Yargıtay 3. Ceza Dairesi tarafından verilen 14 kararı incelemiştir.²⁰ **(EK-1)** Bu kararların hiçbirinde, Yargıtay Anayasa Mahkemesi'nin pilot kararına veya AİHM'in *Işıkırık* dava grubuna atıf yapmamıştır. Aksine, yerel mahkemeler, Yargıtay düzeyinde dahi AİHM ile birlikte Anayasa Mahkemesi tarafından belirlenen ilkeleri göz ardı etmiş ve sanıkların TCK'nın 220. maddesinin 6. ve 7. fıkralarından cezalandırılmalarına karar vermiştir.
30. Bununla beraber, söz konusu yakın tarihli kararların tamamında verilen mahkûmiyet kararlarının dayanağı TCK'nın 314. maddesi ile bağlantı olarak başvuru 220. maddesinin 6. ve 7. fıkralarıdır. Dolayısıyla, her ne kadar TCK'nın 220. maddesinin 6. ve 7. fıkralarında düzenlenen suç ayrı bir eylem ile ilgili ise de uygulamada yerel mahkemeler sanıkları TCK'nın 314. maddesi ile bağlantılı olarak cezalandırmaktadır. Bu bakımdan, halen

¹⁸ *Önder Çelik ve diğerleri*, no. 2016/50971, 02.05.2019.

¹⁹ *Hanifi Yaliçli* (GK), no. 2014/5224, 10.06.2021, § 57-105.

²⁰ Yukarıda anılan Yargıtay 3. Ceza Dairesi'nin kararları için bkz. Yargıtay 3. CD, 2021/5543 E., 2021/8980 K. Karar Tarihi: 22.09.2021; Yargıtay 3. CD, 2021/6653 E., 2021/9051 K., Karar Tarihi: 23.09.2021; Yargıtay 3. CD 2021/1618 E., 2021/9064 K., Karar Tarihi: 27.09.2021; Yargıtay 3. CD, 2021/2095 E., 2021/9099 K., Karar Tarihi: 28.09.2021; Yargıtay 3. CD, 2021/1415 E., 2021/9133 K. Karar Tarihi: 29.09.2021; Yargıtay 3. CD, 2021/2543 E., 2021/9135 K., Karar Tarihi: 29.09.2021; Yargıtay 3. CD, 2021/3439 E., 2021/9426 K. Karar Tarihi: 11.10.2021; Yargıtay 3. CD, 2021/4686 E., 2021/9435 K., Karar Tarihi: 11.10.2021; Yargıtay 3. CD, 2021/1815 E., 2021/9465 K., Karar Tarihi: 12.10.2021; Yargıtay 3. CD, 2021/834 E., 2021/9498 K., Karar Tarihi: 13.10.2021; Yargıtay 3. CD, 2021/1518 E., 2021/9485 K., Karar Tarihi: 12.10.2021; Yargıtay 3. CD, 2021/2572 E., 2021/9554 K., Karar Tarihi: 18.10.2021; Yargıtay 3. CD, 2021/1612 E., 2021/9566 K., Karar Tarihi: 18.10.2021; Yargıtay 3. CD, 2021/3314 E., 2021/9610 K., Karar Tarihi 19.10.2021.

TCK'nın 220. maddesinin 6. ve 7. fıkralarına dayalı olarak uzun süreli hapis cezalarına hükmedilmektedir. .

31. İFÖD, Hükümet tarafından ileri sürülen argümanların aksine yüksek mahkemelerin bilinçli olarak AİHM içtihadına uymadığı ve Anayasa Mahkemesi tarafından verilen pilot kararı göz ardı ettiği görüşündedir. Dolayısıyla, yapısal problemlerin devam ettiği dikkate alındığında özenle seçilmiş birkaç olumlu kararın büyük bir gelişime işaret ettiği söylenemez.
32. Bununla beraber, Komite 1406. Toplantısında, hükümete ikinci kez “TCK'nın 220/6 ve 7. maddeleri kapsamında geçtiğimiz beş yıllık süre içerisinde kaç kişinin yargılandığına ve hüküm giydiğine dair **istatistiki verileri ve bu kişilerin eylemlerine dair istatistiki bilgileri sağlama**” çağrısında bulunmuştur. Her ne kadar, Hükümet yakın tarihli eylem planında istatistiki veri paylaşımı yapmış ise de söz konusu istatistikler genel olarak TCK'nın 220. maddesi ile ilgili nicel bilgileri içermektedir. Buna karşılık, TCK'nın 220. maddesinin sekiz fıkrası bulunmaktadır. Hükümet, ayrıca 6. ve 7. fıkralar kapsamında suç teşkil eden eylemlere herhangi bir açıklık getirmemiştir. Bununla beraber, TCK'nın 314. maddesi ile bağlantılı olarak verilen mahkûmiyet kararlarının söz konusu istatistiklere dahil edilip edilmediği ayrıca açıklanmalıdır. Dolayısıyla, istatistikler Komite'nin talebini karşılamamaktadır ve İFÖD bu veriler üzerine değerlendirme yapabilecek veya verileri onaylayabilecek bir konumda değildir.

Sonuçlar ve Tavsiyeler

33. İFÖD, Bakanlar Komitesi'nin ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin gözlemlemiş olduğu yapısal problemlerin mevcudiyetini sürdürdüğü ve Türk yetkililerin söz konusu yapısal problemleri uygun bir şekilde çözüme kavuşturmadığı görüşündedir.
34. Sözleşme'nin 10. ve 11. maddeleri bakımından korunma sağlayacak ve *Işıkırık* dava grubunun tam ve etkin bir şekilde yerine getirilmesine imkân tanıyacak **uygun yasal çerçevenin oluşturulması noktasında herhangi bir ilerleme kaydedilmemiştir**.
35. Bakanlar Komitesi'nin, hükümete, Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddenin 6. ve 7. fıkraları ile birlikte 314. maddenin 1. ve 2. fıkraları ile ilgili olarak cezai soruşturmalara, kovuşturmalara, kovuşturmaların sonucuna (suçlu, masum, cezanın ertelememesi vs.) ve kişilerin eylemlerine dair detaylı (Genel olarak TCK'nın 220. maddesi ile ilgili niceliksel bilgiler olmamak üzere) istatistiki verileri sunma çağrısı yapmalıdır.
36. İFÖD, Komiteyi mevcut dava grubu ile ilgili denetimine devam etmeyi önerir.

İfade Özgürlüğü Derneği – İFÖD (Türkiye)

Web: <https://ifade.org.tr> Twitter: @ifadeorgtr

İfade Özgürlüğü Derneği (“İFÖD”) düşünce ve ifade özgürlüğü hakkını korumak ve geliştirmek amacıyla Ağustos 2017’de kurulmuştur. Dernek, herkesin düşünce ve ifade özgürlüğünden ve bilgi ve haberlere erişim ve yayma hakkından yararlandığı bir toplum öngörmektedir.